

Budriškės šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

Budriškių šventvietės šaltinis,
Šventosios šaltinis

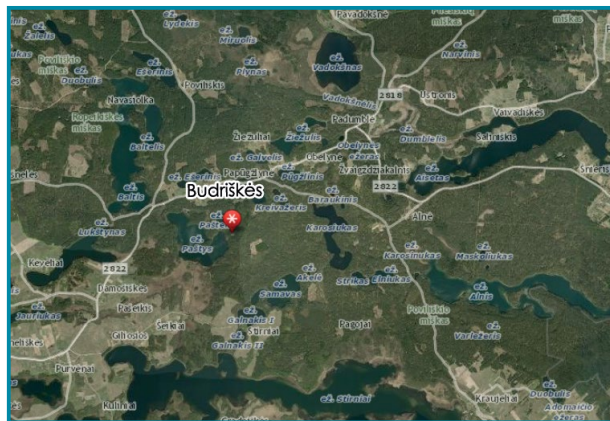
Koordinatės

LKS: 602239; 6128388

Adresas

Molėtų r. sav.,
Čiulėnų sen.,
Poviliškio miškas apie 0,9 km į pietryčius nuo Budriškių iš Molėtų–Utenos magistralinio kelio, ties Tolejais (6 km nuo Molėtų) sukti į dešinę (į rytus) – Šnieriškių link, ir po 7 km smagiai besiraitančio vieškelio pasieksime Labanoro girios vakarinius pakraščius su nedideliu Budriškės kaimeliu. Nuo pietinių jo galulaukių į pušynus neria smėlėtas keliukas, vedantis tarp Paščio ir Paštelio ežerų. Į mažą rytinę Paščio įlanką, atskirtą dviem siaurais ragais su tarp jų dunksančia sala, įteka Šventosios upelis, aukštupyje tarp Paštelio ir Duobulio dar vadinamas Blauzda. Pačiame Šventosios žemupyje, pelkėto slėniuko dešiniajame krantelyje, apie 100–120 m į šiaurės rytus nuo Paščio padurpėjusios lomos samanyne atsivėrusi šaltinio duobė.

Labanoro regioninis parkas,
Obelynės kraštovaizdžio draustinis

Aplinka

Inturkės–Labanoro fluvio-glacialinio duburio vakariniame pakraštyje liekno rininio Aiseto vakariniame gale ir kiek įšiauriau erdvaus bei sudėtingos formos Stirnių ežero guolio, aplink Budriškės, Obelynę tarp miškingų kalvų nenuspėjamai susipynusi mažesnių rininių ežeriukų raizgalynė (Baltis, 75,6 ha; Strikas; Lukštynas). Daug kur tarp jų fluvio-glacialiniai (fIIIbl) smėlynai, prikaišioti stačiašlaičių termokarstinių duburėlių su įvairaus uždarumo ežerėliais (Duobulis, 3,8 ha; Kreivasis, 3,6 ha; Paštelis). Iš visų pusių apsupę „karpytų“ krantų Paštį (38,2 ha), daugelis jų ir maitina savo ištakiais. Vandens perteklius per Paštį nuteka į Stirnius (862 ha), galop pasiekia Lakają – dešinį Žeimenos intaką. Aplink Budriškės susipynus ežerėliais prikaišiotų rininių kloniukų raizgalynei, susidarė labai vaizdingas smulkiai ir stačiai kalvotasis lobuotasis ežeringas kraštovaizdis. Daugelį ežerėlių maitina požeminis vanduo (iki dviejų trečdalių jų mitybos balanso), dažniausiai gruntinis, per smėlynus sutekantis iš kur kas didesnio ploto, nei jį apibrėžia paviršinės takoskyros. Karpytų krantų Paščiui taip pat svarbiausias požeminio

vandens srautas, įsiliejantis į povandeninį guolį, atveriantis ir šalia trykštantį sakraliu laikoma šaltinėliu. Jis liejasi apie 152 m NN aukštyje, paežerės papelkėjusio slėniuko su upeliu krantelyje. Gruntinio vandens srautas smėlingu požemiu, kaip ir paviršinis nuotėkis upeliais, per miškus srūva iš šiaurinės pusės į Stirnius. Pats Budriškės šaltinis nėra labai pajėgus, bet iš Paščio ištekantis upelis (Stirnių ežero intakas) yra gana vandeningas net ir per sausmetį (mažiausias debitas – 20 l/s arba 72 m³/h) (Kilkus, 2013). Tam tikrą jo tėkmės ir ežere kaupiamo vandens dalį papildo ir pats nedidukas Budriškės šaltinis.

Dabartinė būklė, kaptazas

Į šiaurės rytinį Paščio ežero kampą (įlanką) įteka Šventoji upelė, atplukdanti vandenį iš Paštelio ir Duobupio ežerėlių. Ji vangiai vinguriuoja pelkėta loma. Apie 0,8–1,5 m pločio vagoje geltonuoja išplautas smulkus smėlis (fIIIbl). Slėniuko kranteliai padurpėję, užkloti samanų kilimo, priaugę gailių ir vaivorų krūmelių. Tarp jų styro reti lapuočiai, aukščiau šlaituose auga eglėnys su pušimis. Upelio dešiniajame krante, šaltinio ištakos vietoje yra apie 0,8 m skersmens duburiukas, stačiomis sienelėmis pelkutėje skylė, gilyn grimztanti tarp šaknų ir durpių. Ji vertikali, visa užsipildžiusi vandeniu, gili – iki kieto dugno 1,7–2 m. Pabadžius dugną jaučiamas dumblas. Iš jos durpėtu paviršiumi pietų kryptimi į upelį prakasta 2,5–5 m ilgio protaka (išplova) su vos tekančiu vandeniu. Vanduo vangiai kyla iš smulkaus smėlio (fIIIbl) sluoksnio, paslėpto durpių. Šaltinis nekauptas, bet vietiniams gerai žinomas, laikomas sakraliu. Link jo vos pastebimai išmintas takelis, prie jo apsilankoma. Pasamanojusį aikštelė aplink vers-

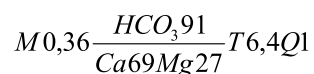
mę išmindžiota. Padėtas stiklainis, puodukas. Nuorodų nėra, bet rasti nesunku. Nuo atvedusio keliuko pralaidos prieš srovę upeliu paeiti tik apie 50 metrų. Šaltinis yra atokesnėje miškingoje vietovėje, neprišiukslintas.

Vandens cheminės savybės

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	364		
Sausoji liekana 180 °C	232		
Bendrasis kietumas		4,45	
Karbonatinis kietumas		4,30	
Nekarbonatinis kietumas		0,15	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	4,19	0,12	2,55
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	12,93	0,27	5,74
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	262,39	4,30	91,49
Nitritai, NO ₂ ⁻	0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	0,63	0,01	0,21
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	3,19	0,14	3,03
Kalis, K ⁺	1,07	0,03	0,65
Kalcis, Ca ²⁺	64,16	3,20	69,26
Magnis, Mg ²⁺	15,16	1,25	27,06
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,03	0,00	0,00
Kitos analitės:			
pH, pH vienetai 20 °C	8,08		
Permanganato skaičius, mg O/l			
Bendroji geležis, mg/l	< 0,025		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	412		

Vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų (364 mg/l), santykinai kietas (bendrasis kietumas 4,45 mg-ekv/l), pasižymi karbonatiniu, lengvai pašalinamu kietumu. Jame aptikta nedidelė nitrataų (0,63 mg/l) ir nitritų koncentracija (0,02 mg/l). Amonio neaptikta.

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Vandens fizikinės savybės

Vanduo kiek užsistovi duobėje (duburėlyje), bet skaidrus, be kvapo, nėra geležies nuosėdų. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-04-29) vanduo buvo 6,4 °C temperatūros, neutralus (pH = 7,28). Savitasis elektros laidis (SEL = 387 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = +175 mV), deguonies (O₂ = 4,85 mg/l).

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Budriškių šventvietė yra tarp Pasčio ir Paštelio ežerų. Šventąja vadinamas miškas, upelis, įtekantis į Pasčio ežerą, ir šaltinis. Pasakojama, esą kitados čia buvusi koplyčia, o šaltinio vanduo plačiai garsėjo kaip turintis gydomųjų galių (Kilkus, 2013). Vietos žmonių ir dabar laikomas „švystu“, gydančiu ir nepaprastu („anas jautrus toksai, žavingas, pasprausi, tai rodos jau apšviečia akis“). Buvusios koplyčios ir stebuklinga Šv. Panelės apsireiškimo vieta laikomas kalnelis į Š nuo Šventosios upelio ir šaltinio, kelio į Būdriškes ŠR pusėje. Kalnelis pailgas ŠV-PR kryptimi, maždaug 30 × 60 m dydžio, plokščiu, į ŠV kiek aukštėjiančiu iki 160,2 m NN viršumi, 2–4 m aukščio šlaitais. Jo rytinėje papėdėje, pelkėtame slėniuke yra ir apibūdintas Budriškės šaltinis.

Tipas

Krentantis, upelio žemame papelkėjusiame krante

Režimas

Nuolatinio veikimo, su stabiliai lėta ištaka (pasitvenkęs)

Vandeningumas

Vizualiai mažo vandeningumo (nereikšmingo debito, iki 0,5–1 l/s arba kelis m³/h)

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis

Aprašė:

P. Gedžiūnas,
Z. Zanevskij, 2014